

Zjišťování a hodnocení výsledků výuky. Diagnostické metody. Školní hodnocení a klasifikace žáků. Didaktické testy.

Abychom mohli zlepšovat výkony žáka musíme ho dokonale znát.

Pedagogicko - psychologická diagnostika - vymezována jako věda, která poznává a hodnotí individuální zvláštnosti a specifiky jedince a skupiny s orientací na prognózu a to vyúsťuje v návrhy na výchovná, vzdělávací opatření. Provádí pedagog, psycholog, výchovný poradce, speciální pedagog, ... Pro školu má poradní význam. Nejčastěji zjišťuje dysfunkční jevy či problémy s chováním.

Pedagogická diagnostika - patří do systému pedagogických disciplín. Chápeme ji jako poznávání a hodnocení dosažené úrovně žáka či skupiny, ke kterým dochází vlivem procesu výuky. Provádí ji jednak výchovný poradce, učitel, třídní učitel, učitel předmětu. Tedy v rámci běžné školy.

Diagnostika je obec. charakterizována jako jistý druh poznávání, který je završen v podobě určitého závěru = diagnóza, tzn. konstatování odborně podloženého poznatku o sledovaném jevu

Z hlediska času provádí učitel tři diagnózy:

- mikrodiagnóza - reflexivní, učitel vnímá bezprostřední reakce žáků, může zjistit nevhodnost svého působení a reakcí, rychlá reakce na projevy žáků
- denní diagnóza - spojena se zkoušením žáka, sledováním ho v jiných předmětech i mimo ně, je jádrem pedagogické činnosti
- dlouhodobá diagnóza - obrazem žáka nebo sociální skupiny, zahrnuje závěr, zobecnění, k závěrečnému hodnocení na základě hodnocení více učitelů

Požadavky na diagnostickou činnost učitele

1. respektovat jednotu pohledu na žáka - učitel by měl sledovat nejen okamžitý stav, ale i uvědomovat si příčiny a důsledky
2. komplexnost - respektovat kognitivní i nekognitivní struktury
3. dlouhodobá - rozlišit jevy jednotlivé a trvalé, např. nenosí úkoly
4. prognostický charakter - přemýšlet na prognózou vývoje žáka a jaká opatření budou účinná
5. konkrétní - vztahovat ke konkrétnímu žákovi
6. mnohostrannost - použít soubor více diagnostických metod
7. konzultovat - s jinými učiteli, jiný pohled
8. jednotná - přijmu-li určitá opatření měla by je přijmout i ostatní
9. optimistická - vycházet z toho, že žák dobrý a má šanci na dobrý vývoj
10. takt - obezřetně sdělovat výsledky žákovi i okolí

Funkce pedagogické diagnostiky

1. poznávací - poznávám Ž na počátku studia i po celou dobu studia
2. orientační - v počáteční fázi poznávání žáka
3. kontrolní - učitel si ověřuje účinnost přijatých opatření
4. stimulační - učitel se snaží o upevnění dosažené kvality
5. hodnotící - hodnotí dosažené výsledky
6. prognostická - vytvoří si prognózu vývoje žáka

Metody pedagogické diagnostiky

1. **pozorování** - jedna z nejvýznamnějších metod, buď samostatně nebo jako součást komplexu, cílem jejího užití je syntetizovat dílčí poznatky, kompletovat celkový obraz o zkoumaném jevu. Rozeznáváme pozorování:

- z hlediska časové periodicity - příležitostné, nesystematické - hospitace, atd. systematické - reakce Ž při zkoušení, sledování talentovaného Ž s určitým perspektivním záměrem, aj. Je zde periodicitu frekvence pozorování.

- z hlediska jednotlivce - individuální, skupinové
- z hlediska trvání v čase – krátkodobé, dlouhodobé
- z hlediska komplexnosti vymezení cíle - celkové, dílčí

- stupeň ovlivnění situace pozorovatelem - pozorování volné, přirozené, navozené, řízené

- míra angažovanosti pozorovatele do činnosti pozorovaných osob - pozorování přímé, nepřímé

- další – strukturované, nestrukturované

Důležitý je způsob záznamu, který umožňuje další zpracování.

2. **rozhovor** - nejpoužívanější, kvalifikovaně vedený rozhovor je nejpřínosnějším zdrojem relevantních dat. rozhovory máme:

volný, strukturovaný, polostrukturovaný

- dle počtu osob – individuální, skupinový

Používáme otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené, přímé, nepřímé, projektivní.

Registraci dat lze udělat po ukončení rozhovoru nebo během něho.

3. **sociometrie**

- sociometrický dotazník (SORAD - V. Hrabal, zjišťujeme oblibu a vliv všech žáků třídy

- krátký dotazník - ptám se na určité otázky např. s kým by chtěl sedět, mají 3 výběry, ptám se jen několika Ž

4. **dotazník** - jde vlastně o písemnou formu rozhovoru, lze se jí obracet na Ž, kolegy, rodiče. Výhodou této metody je ekonomičnost a možnost rychlého statistického zpracování. Můžeme použít otázky otevřené, polouzavřené, uzavřené. Při užití této metody je nutné zvážit přiměřenost vzhledem k dosažené úrovni dotazovaného. Dobře připravený dotazník by měl splňovat i následující požadavky:

- úvodní srozumitelná instrukce o způsobu vyplnění a s motivací k upřímné odpovědi

- dotazy kladeny tak, aby postihovaly možnou šíři zkoumaného předmětu

- anonymní dotazník zvyšuje upřímnost odpovědi

- formulace otázek stručná a srozumitelná

- otázky nesmí umožňovat více možností výkladu, nesmí být sugestivní

- časová náročnost max. 30 min

5. **rozběr dokumentů** (zprostředkovaných dokumentů) - U čerpá z jiných informačních zdrojů, např. školní dokumenty - třídní kniha, katalog. listy,..., nebo od ostatních osob. Zprostředkované informace budou pro nás neúplné, nepřesné.

Anamnéza - je zdrojem objektivních údajů jako je věk, bydliště, apod. využívá i subjektivní údaje, jako popis průběhu dosavadního života, v jakých podmínkách a vztazích zkoumaný objekt žil a žije, má-li přátele. U problémových dětí bychom tuto metodu neměly opomenout. Získáváme je od sourozenců, kamarádů,...

6. Analýza výsledků činností žáka- předpoklad, že každý produkt lidské činnosti vypovídá o svém tvůrci, jde o využití a zhodnocení konečných výsledků jeho činnosti, které mohou mít nejrůznější podobu. Nejčastější prameny např. školní sešity, výkresy, slohové

práce. Cenné jsou informace získané jednak z obsahové analýzy, ale i posouzení formální úrovně. Diagnostickou výpověď mají i analýzu chyb, zde jde o odhalení příčin výskytu chyb.

7. didaktický test - napomáhá U zajistit některé objektivní informace o Ž, a tím operativněji ovlivňovat způsob a intenzitu výchovného a vzdělávacího působení. uplatňuje se v klíčových momentech přípravy mládeže pro další vzdělávání, jako jsou procesy diferenciací Ž do různě zaměřených škol, atd.

Dobry test by měl obsahovat:

• objektivita - výsledek plně závislý na respondentovi a .testu samotném, je nezávislý na zadavateli

• validita - měří skutečně aspekt, pro který byl vytvořen a použit

• reliabilita - výsledky spolehlivé, stabilní při opakovaném použití

• ekonomičnost - otázka času z hlediska účastníků testování a finančních prostředků vzhledem ke kvalitě a množství informací, které test přinese

• citlivý

• praktický viz. ekonomický

V praxi široké uplatnění, U mohou použít své varianty nebo na základě průpravy a zkušenosti použít standardizované - slouží pro srovnávání výsledků např. mezi školami.

Užití testů ve školství:

• zařazení žáka do systému výchovy a vzdělávání

• vnitřní diferenciací

• diagnóza a náprava

• poradenská činnost

• klasifikace a hodnocení Ž

• hodnocení kurikula a školních standardů

• ovlivňování motivace Ž k učení

• identifikace individualit odlišných jedinců

• dokumentace úsilí a výsledků školy pro určitý region

• růst kompetencí U

• využití v pedagogického výzkumu

Klasifikace testů:

• dle obsahového zaměření specifikace zjišťovaných vědomostí celkových vědomostí speciálních vědomostí

• další monotematické, souhrnné

• další individuální, skupinové

• dle charakteristiky výkonu – minimální, optimální, maximální, verbální, nonverbální

• dle použitých položek, produkční doplňovací, výběrové, kombinované

Úlohy v didaktickém testu

1.otevřené - Ž vyjadřuje svůj názor, tvoří svou odpověď, může být částečný subjektivismus ze strany U

2.uzavřené

• dichotomická odpověď - ano, ne

• volí se více odpovědí

• přiřazovací

- uspořádaný - Ž řadí pojmy dle určitých kritérií

Diagnostická činnost se zaměřuje na :

1. sociální vztahy - pozice Ž v sociální skupině, vzájemné vztahy, ale i vztahy k U, k ostatním a mimo školu
2. motivace - sebehodnocení Ž, hodnotovou orientaci, vztah Ž k vyuč. předmětům
3. kognitivní - zjišťují se žákovi intelektové předpoklady, dovednosti
4. psychomotorické předpoklady - zjišťujeme specifické předpoklady k učení (LMD,..), a zdravotní potíže (diabetes, obezita, epilepsie,...)
5. kognitivní především na hodnocení výsledků = hodnotící činnost - výsledky hodnotící činnosti se projevují na školním prospěchu.

Hodnocení - mělo by být objektivní, citlivé, taktní spravedlivé, přiměřené. Měl by být odbourán strach Ž, mělo by se přihlížet ke zdravotnímu stavu Ž

Formy hodnocení

- úsměv, vyslovit pochvalu, blahopřát k úspěchu, vyslovit pochvalu jiného typu, poklepat na rameno
- zkoušení. známky nebo slovní hodnocení, nejčastěji známka, u neprospěchu stanoveno, kdy se může konat, chování se hodnotí třemi stupni
- na vysvědčení se objevuje slovní hodnocení, které postihuje vývoj žáka, ve kterých oblastech se zlepšil či zhoršil tzn. komplexní pohled. Lze zachytit postoje, vztahy, vlastnosti. Slovní hodnocení hledá příčiny. Výhody především pro Ž, motivuje ho. Nevýhodou je v jazykové obtížnosti pro U a v časové náročnosti.
- hodnocení známkou se orientuje na výkon (výsledek , na vědomosti, na dovednosti, klade důraz na kontrolu, nepostihuje vývoj Ž, nedělá prognózy, výhoda pro U
- zkoušení je nejčastější formou hodnocení.

Jeho druhy:

- ústní - individuálním. rozhovorem, Ž by měl odpovídat souvislými větami, může mít i písemnou přípravu, 2 varianty při zkoušení - ostatní mají práci, dávají pozor. Orientační ústní zkoušení - skupinová forma - funkcí je zjištění aktuálního poznání a bezprostřední reagování na chyby a nedostatky.
- písemné - od mnoho Ž velké množství informací, na základě opravy lze zjistit frekvenci chyb, desetiminutovka= krátké zkoušení, ověřujeme zvládnutí krátkých témat; hodinové = dlouhé zkoušení, pro zkoušení tematických celků nebo po pololetí; didaktický test = měl by mít již uvedené vlastnosti
- praktické - Ž na základě zadaného úkolu vytváří určitý výrobek, nákres, musí projevit určitou dovednost. Mohou být individuální, skupinové.
 - z hlediska počtu Ž:
 - individuální
 - skupinové
 - hromadné

Zkoušet by se mělo učivo, které je řádně probrané a procvičené. Měl by být dopředu oznámen termín i obsah zkoušky. Zkoušení by nemělo být řešením(prostředkem) kázeňských problémů. Měl by být odstraněn strach, vysunutí Ž před lavici může způsobit jeho stresování

Tendence U při hodnocení Ž

- sklon k mírnosti - vidí je příznivěji

- tendence k přísnosti
- U volí zlatou střední cestu
- projevuje se tzv. haló efekt - určité vlastnosti přenesu na celého Ž, např. úhledné písmo tzn. je pilný
- tendence černo- bílého vidění - pozitivní výsledky hodnoceny výrazně lépe negativní výrazně hůře

Školní úspěšnost - charakterizována jako sociální hodnocení toho, jak Ž činnost odpovídá požadavkům školy

Jaké jsou příčiny potenciačního neúspěchu Ž?

- nižší motivace k učení
- absence pracovních návyků či jiný nízký rozvoj
- nižší rozvoj intelektových schopností
- nižší sociokulturní úroveň prostředí, zejména rodiny
- nezájem rodičů o prospěch žáka
- nepříznivé domácí prostředí - rozvod, byt
- přetíženost Ž jinými zájmy nebo povinnostmi v rodině